

جستارهایی در اقتصاد مقاومتی:

تحریم های اقتصادی ایران؛ مبانی، ابعاد و راهکارها

تألیف و گردآوری

دکتر علل پیغامی

معاون پژوهشی و عضو هیئت علمی دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

مصطفی سمیع نسب

عضو هیئت علمی و مدیر گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

یاسر سلیمان

کارشناس و پژوهشگر گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

سعید سیدحسین زاده یزدی

پژوهشگر گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadq.ir



دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

جستارهایی در اقتصاد مقاومتی: تحریریه‌های اقتصادی ایران؛ مبانی، ابعاد و راهکارها
تألیف و گردآوری: دکتر عادل بیغمی، مصطفی سمعی نسب، یاسر سلیمانی، سعید سید حسین زاده یزدی
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۴ ■ قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ و صحافی: زلال کوثر ■ شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۴۴۲۳۲

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: بیغمی، عادل، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور: جستارهایی در اقتصاد مقاومتی: تحریریه‌های اقتصادی
ایران؛ مبانی، ابعاد و راهکارها / تألیف و گردآوری: عادل بیغمی، مصطفی
سمعی نسب، یاسر سلیمانی، سعید سید حسین زاده یزدی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۴۱۲ ص.
فروست: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) ۳۲۲ اقتصاد مقاومتی؛ ۱.
قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۴۴۲۳۲
موضوع: تحریریه‌های اقتصادی
شناسه افزوده: سمعی نسب، مصطفی، ۱۳۶۰-
شناسه افزوده: سلیمانی، یاسر، ۱۳۶۹-
شناسه افزوده: سید حسین زاده یزدی، سعید، ۱۳۷۰-
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۱۹۲۵۰

فهرست مطالب

۱۷.....	سخن ناشر.....
۲۱.....	مقدمه.....
۳۱.....	بخش اول: کلیات تحریم.....
۳۵.....	فصل اول: چستی تحریم.....
۳۵.....	۱. تحریم به عنوان ابزار دستیابی به اهداف سیاسی.....
۳۷.....	۲. تحریم در چارچوب روابط بین الملل.....
۳۹.....	۳. تحریم در چارچوب تهدیدهای امنیت ملی.....
۴۱.....	۴. تحریم در چارچوب جنگ اقتصادی.....
۴۲.....	۴-۱. جنگ اقتصادی در بیانات مقام معظم رهبری.....
۴۴.....	۴-۲. جنگ اقتصادی در چارچوب ادبیات متعارف.....
۴۴.....	۴-۲-۱. تعریف جنگ اقتصادی.....
۴۴.....	۴-۲-۲. پیشینه جنگ اقتصادی.....
۴۵.....	۴-۲-۳. اثربخشی جنگ اقتصادی.....
۴۶.....	۴-۲-۴. بررسی مفهوم ممنوعیت در ادبیات جنگ اقتصادی.....
۴۸.....	۴-۲-۵. بررسی مفهوم بایکوت در ادبیات جنگ اقتصادی.....
۵۰.....	۵. تحریم‌های اقتصادی در چارچوب حقوق بین الملل.....
۵۰.....	۵-۱. واژه‌شناسی و تعریف لفظی و حقوقی تحریم و تحریم هدفمند.....
۵۲.....	۵-۱-۱. تعریف تحریم از منظر حقوق بین الملل.....
۵۳.....	۵-۱-۲. تعریف تحریم هدفمند از منظر حقوق بین الملل.....
۵۵.....	۵-۲. مقایسه نسبت مفهوم حقوقی تحریم با سایر نهادهای مشابه در حقوق بین الملل.....
۵۵.....	۵-۲-۱. مقایسه نسبت مفهومی تحریم با واژه اقدامات متقابل.....
۵۷.....	۵-۲-۲. مقایسه نسبت مفهومی تحریم با واژه اقدامات تلافی‌جویانه.....
۵۷.....	۵-۲-۳. مقایسه نسبت مفهومی تحریم با واژه تقاص.....
۵۸.....	جمع‌بندی.....

- فصل دوم: چرایی تحریم‌ها (اهداف تحریم)..... ۶۱
۱. اهداف کشورهای اعمال‌کننده تحریم‌ها در ادبیات متعارف..... ۶۲
- ۱-۱. اهداف غایی..... ۶۲
- ۱-۱-۱. نمایش قدرت..... ۶۲
- ۱-۱-۲. مقاصد سیاسی داخلی..... ۶۲
- ۱-۱-۳. بازدارندگی..... ۶۳
- ۱-۱-۴. مهار نظام..... ۶۳
- ۱-۱-۵. تغییر در رفتار..... ۶۴
- ۱-۱-۶. مجازات و تنبیه کشور هدف..... ۶۵
- ۱-۱-۷. بی‌ثباتی حکومت هدف و یا براندازی نظام..... ۶۶
- ۱-۱-۸. مکمل و یا مانع عملیات نظامی..... ۶۷
- ۲-۱. اهداف میانی تحریم‌ها..... ۶۹
- ۲-۱-۱. اقدام سمبلیک و نمادین و یا حفظ نظم یا سستی در رفتار بین‌الملل..... ۶۹
- ۲-۱-۲. مبارزه با تروریسم بین‌الملل..... ۶۹
- ۲-۱-۳. تکثیر تکنولوژی هسته‌ای و سلاح‌های کشتار جمعی..... ۷۰
- جمع‌بندی..... ۷۱
۲. اهداف تحریم‌های اعمال شده علیه ج.ا.ا از منظر مقام معظم رهبری..... ۷۲
- ۲-۱. جلوگیری از رشد و اقتدار ملت ایران..... ۷۲
- ۲-۲. عدم امکان غلبه فرهنگی و پناه بردن به زور..... ۷۳
- ۲-۳. ایجاد اختلال در دستگاه محاسباتی مردم و مسئولان..... ۷۳
- ۲-۴. تحقیر و فشار بر روی آبروی ملی..... ۷۴
- ۲-۵. ایجاد فاصله میان مردم و نظام و خسته کردن مردم..... ۷۴
- ۲-۶. استقلال‌خواهی ملت ایران و داشتن حرف نو بر پایه اسلام به عنوان الگوی کشور اسلامی..... ۷۵
- ۲-۷. عجز از مقابله با ملت ایران..... ۷۶
- ۲-۸. وادار کردن ملت ایران به تسلیم..... ۷۶
- ۲-۹. کینه‌ورزی استکباری آمریکا..... ۷۶
- ۲-۱۰. بهانه بودن مسأله هسته‌ای برای اعمال تحریم‌ها..... ۷۷

- ۱۱-۲. چالش نظام سلطه با مفاهیم اسلامی انقلاب اسلامی ۷۷
- ۱۲-۲. فلج کردن ملت ایران ۷۸
- ۱۳-۲. انفعال در مقابل حرکت پیشروی جهان اسلام و جمهوری اسلامی ۷۸
- تجزیه و تحلیل بیانات رهبری پیرامون اهداف تحریم‌های اقتصادی ۷۹

بخش دوم: نهادشناسی و تاریخچه تحریم‌های اقتصادی ۸۵

- فصل اول: تاریخچه بین‌المللی تحریم‌ها ۸۹
۱. تاریخچه تحریم‌ها پیش از جنگ جهانی دوم ۹۰
- ۱-۱. تحریم‌های اقتصادی پیش از جنگ جهانی اول ۹۰
- ۲-۱. تحریم‌های اقتصادی در طول جنگ جهانی اول و دوم ۹۰
۲. تحریم‌های اعمال شده پس از جنگ جهانی دوم و پس از جنگ سرد ۹۲
- ۱-۲. روند تکامل اهداف تحریم‌ها در طول تاریخ ۹۲
- ۱-۱-۲. تحریم جایگزین و مکمل عملیات نظامی ۹۲
- ۲-۱-۲. خاصیت بازدارندگی تحریم‌های اقتصادی ۹۲
- ۳-۱-۲. جلوگیری از گسترش سلاح‌های کشتار جمعی و توان هسته‌ای ۹۳
- ۴-۱-۲. تحریم با هدف تغییر صریح یا ضمنی حکومت کشور هدف ۹۴
- ۵-۱-۲. سیاست تحریم و حربه حمایت از حقوق بشر ۹۴
- ۶-۱-۲. تحریم با هدف تغییر نظام سیاسی ۹۵
- ۷-۱-۲. اهداف سیاست خارجی تحریم‌ها ۹۶
- ۸-۱-۲. اهداف میانی سیاست خارجی تحریم ۹۶
- الف) مصادره اموال و املاک ۹۶
- ب. مبارزه با اربابان مواد مخدر ۹۷
- ج. مبارزه با تروریسم ۹۸
- ۲-۲. تحولات تاریخ تحریم‌های اقتصادی پس از جنگ سرد ۱۰۰
- ۱-۲-۲. پایان جنگ سرد و تغییر نمایش دیپلماسی ۱۰۱
- ۲-۲-۲. تحولات تاریخ تحریم‌های اقتصادی آمریکا ۱۰۲
- ۳-۲-۲. کشورهای هدف و اهداف جدید برای اعمال تحریم‌ها ۱۰۵
- ۴-۲-۲. سازمان ملل متحد و سیاست تحریم بعد از جنگ ۱۰۵

۱۰۸.....	۲-۵. چالش‌های جدید برای سیاست تحریم
۱۰۸.....	نتیجه‌گیری و جمع‌بندی
۱۱۱.....	ضمیمه فصل
۱۳۱.....	فصل دوم: تاریخچه تحریم‌های اقتصادی در تمدن اسلامی
۱۳۱.....	مقدمه
۱۳۳.....	۱-۲. تاریخچه تحریم‌های مسلمانان و نظام اسلامی در صدر اسلام
۱۳۳.....	۱-۱-۲. بررسی تحریم اقتصادی- اجتماعی مشرکین قریش در شعب ابی طالب
۱۳۳.....	الف. ماهیت محاصره اقتصادی- اجتماعی
۱۳۵.....	ب. آثار تحریم
۱۳۶.....	ج. راهبردهای مقابله با تحریم اقتصادی- اجتماعی قریش
۱۳۹.....	۲-۱-۲. محاصره نظامی - اقتصادی ائتلاف مشرکین و یهودیان در جنگ احزاب
۱۳۹.....	الف. ماهیت جنگ و محاصره نظامی - اقتصادی
۱۴۰.....	ب. آثار و تبعات جنگ و محاصره
.....	ج. راهبردهای پیامبر اکرم (ص) در مقابله با محاصره نظامی - اقتصادی مسلمانان در جنگ احزاب
۱۴۳.....	
۱۵۱.....	۲-۲. تاریخچه تحریم‌ها در دوران صفویه و قاجاریه
۱۶۲.....	۳-۲. تاریخچه تحریم‌ها در دوران نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران
۱۶۳.....	۱-۳-۲. نهادشناسی تحریم‌های اقتصادی رضع شده علیه جمهوری اسلامی ایران
۱۶۳.....	الف. نهادشناسی تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران
۱۶۷.....	ب. نهادشناسی تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه جمهوری اسلامی ایران
۱۶۷.....	۱. ساختار اتحادیه اروپا
۱۶۷.....	۱-۱. شورای اروپا
۱۶۷.....	۲-۱. فرآیند قانونگذاری
۱۶۸.....	۱-۲-۱. پارلمان اروپا
۱۶۸.....	۲-۲-۱. کمیسیون اروپا
۱۶۹.....	۳-۱. بررسی کلی تحریم‌های اتحادیه اروپا
۱۶۹.....	ج. نهادشناسی تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه جمهوری اسلامی ایران
۱۷۰.....	جمع‌بندی و آسیب‌شناسی مبتنی بر مطالعات نهادی تحریم

۲-۳-۲. ادوار تاریخی تحریم‌های اعمال شده علیه جمهوری اسلامی ایران.....	۱۷۳
الف. دوره اول. تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا در بازه زمانی ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۵ (معادل شروع انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۷۴).....	۱۷۶
۱-۱-۱. تحریم‌های مرتبط با گروگانگیری در سال ۱۹۷۹.....	۱۷۶
۱-۱-۲. قرار گرفتن ایران در لیست کشورهای حامی تروریسم.....	۱۷۷
۱-۱-۳. موانعی که برای سرمایه‌گذاری و تجارت اعمال شده‌اند.....	۱۷۷
۱-۱-۴. قانون منع گسترش سلاح‌های ایران-عراق.....	۱۷۸
ب. دوره دوم. تحریم‌های آمریکا در راستای اعمال فشار به متحدان آمریکا برای منزوی کردن ایران: ۱۹۹۶-۲۰۰۶.....	۱۷۸
۱-۲-۱. قانون تحریم ایران.....	۱۷۹
۱-۲-۲. احکام اجرایی ۱۳۲۴ و ۱۳۳۸۲.....	۱۸۰
ج. دوره سوم. تحریم‌های سازمان ملل برای متقاعد کردن ایران به مذاکره جدی (۲۰۰۶-۲۰۱۰).....	۱۸۰
د. دوره چهارم. تحریم‌های چندجانبه برای اعمال فشار جدی به ایران برای مذاکره (۲۰۱۰-۲۰۱۲).....	۱۸۱
۱-۴-۱. قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل.....	۱۸۲
۱-۴-۲. قانون تحریم‌های جامع، پاسخگویی و عدم سرمایه‌گذاری در ایران.....	۱۸۲
۱-۴-۳. تحریم‌های علیه نقض‌کنندگان حقوق بشر در ایران.....	۱۸۳
۱-۴-۴. تحریم بانک مرکزی ایران توسط آمریکا.....	۱۸۴
۱-۴-۵. تحریم نفتی اتحادیه اروپا در یکم جولای ۲۰۱۲ (۱۱ تیر ۱۳۹۱).....	۱۸۵
۱-۴-۶. حکم اجرایی ۱۳۶۲۲ در ۳۰ جولای ۲۰۱۲ (۹ مرداد ۱۳۹۱).....	۱۸۵
۱-۴-۷. قانون کاهش تهدید ایران و نقض حقوق بشر در سوریه در سال ۲۰۱۲.....	۱۸۶
۲-۳-۳. نقشه‌هایی تحریم‌های جمهوری اسلامی ایران.....	۱۸۷

بخش سوم: مباحث اقتصادی - سیاسی تحریم‌ها ۲۰۳

فصل اول: بررسی متغیرهای سیاسی - اقتصادی تحریم..... ۲۰۵

مقدمه ۲۰۵

۱. ساختار رویداد تحریم..... ۲۰۶

- ۱-۱. کشورهای اعمال‌کننده و کشورهای هدف..... ۲۰۶
- ۲-۱. انواع تحریم‌های اقتصادی..... ۲۰۶
- ۳-۱. مدت تحریم..... ۲۱۲
۲. موفقیت سیاست خارجی یک رخداد..... ۲۱۲
- ۱-۲. نتایج سیاست..... ۲۱۳
- ۲-۲. سهم تحریم‌ها..... ۲۱۴
۳. چارچوب تحلیل..... ۲۱۴
۴. هدف‌های سیاست خارجی..... ۲۱۷
- ۱-۴. مروری بر متغیرهای مؤثر بر هزینه‌های مقاومت و تسلیم..... ۲۲۰
- ۲-۴. بررسی اجمالی متغیرهای سیاسی..... ۲۲۲
- ۱-۲-۴. ابزارهای سیاست‌های همراه..... ۲۲۲
- ۲-۲-۴. مشارکت بین‌المللی..... ۲۲۳
- ۳-۲-۴. حمایت بین‌المللی از کشور هدف..... ۲۲۶
- ۴-۲-۴. روابط پیشین کشور اعمال‌کننده و هدف..... ۲۲۷
- ۵-۲-۴. حکومت استبدادی در مقابل دموکراسی..... ۲۲۸
- ۳-۴. بررسی اجمالی متغیرهای اقتصادی..... ۲۲۹
- ۱-۳-۴. ارزیابی هزینه‌های اقتصادی در کشور هدف..... ۲۲۹
- مورد ۱-۳۵: انگلیس و جامعه ملل علیه ایتالیا (۱۹۳۵-۳۶: اتیوپی)..... ۲۳۱
- مورد ۱-۶۰: ایالات متحده علیه جمهوری دومینیک (۱۹۶۰-۶۲: تروگیلو)..... ۲۳۱
- مورد ۲-۹۲: اتحادیه اروپا، جامعه اروپا، فرانسه و آلمان علیه توگو (۱۹۹۲-: دموکراسی، حقوق بشر)..... ۲۳۲
- جمع‌بندی هزینه تحمیل شده به کشورهای هدف..... ۲۳۳
- وسعت کشور و ارتباط‌های تجاری..... ۲۳۵
- سلامت اقتصادی و ثبات سیاسی کشور هدف..... ۲۳۵
- ۲-۳-۴. برآورد هزینه‌ها در کشور اعمال‌کننده..... ۲۳۶
- ۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۲۴۰
- فصل دوم: بررسی تحلیلی تحریم‌های اقتصادی و ارائه نقشه کلان تحریم‌ها علیه ج.ا.ا به تفکیک بخش‌های اقتصادی..... ۲۴۷

۲۴۷	 مقدمه
۲۴۸	 ۱. تحریم‌های تجاری
۲۴۸	 ۱-۱. مفهوم تحریم‌های تجاری
۲۴۸	 ۱-۲. مراحل تجارت
۲۴۹	 میزان پیشروی تحریم‌های تجاری از منظر گروه‌های کالایی
۲۵۱	 ۲. تحریم‌های مالی و بانکی
۲۵۲	 ۲-۱. روند تکامل تحریم‌های مالی و بانکی
۲۵۳	 ۲-۲. میزان پیشروی تحریم‌های مالی و بانکی
۲۵۵	 ۳. تحریم‌های حوزه نفت و گاز
۲۵۵	 ۳-۱. اهداف و ابعاد تحریم‌های حوزه نفت و گاز
۲۵۵	 ۳-۲. میزان پیشروی تحریم‌های حوزه نفت و گاز
۲۵۷	 ۴. تحریم‌های حوزه حمل‌ونقل
۲۵۷	 ۴-۱. حمل و نقل دریایی
۲۵۸	 ۴-۱-۱. تحریم صنایع دریایی
۲۵۸	 ۴-۱-۲. تحریم ناوگان دریایی
۲۵۸	 ۴-۱-۳. تحریم خدمات پشتیبان کشتیرانی
۲۵۹	 ۴-۱-۴. تحریم تردد کشتی
۲۶۰	 ۴-۱-۵. میزان پیشروی تحریم‌های حمل‌ونقل دریایی
۲۶۲	 ۴-۲. حمل و نقل هوایی
۲۶۲	 ۴-۲-۱. تحریم صنعت
۲۶۲	 ۴-۲-۲. تحریم ناوگان
۲۶۲	 ۴-۲-۳. تحریم خدمات پشتیبان
۲۶۳	 ۴-۲-۴. تحریم تردد
۲۶۳	 ۴-۲-۵. میزان پیشروی تحریم‌های حمل و نقل هوایی
۲۶۴	 ۵. تحریم حوزه علم و تکنولوژی
۲۶۴	 ۵-۱. تحریم کسب دانش
۲۶۶	 ۵-۲. تحریم کسب تکنولوژی
۲۶۸	 ۶. تحریم زیرساخت‌های ارتباطی

۲۶۹.....	۷. تحریم‌های نهادها و اشخاص.....
۲۷۱.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....

بخش چهارم: ارزیابی مسائل و ابعاد مختلف عدم مشروعیت رژیم حقوقی تحریم علیه ایران

از منظر حقوق بین‌الملل با تأکید بر رژیم تحریم شورای امنیت سازمان ملل متحد ۲۷۳

فصل اول: کلیات و ادبیات رژیم حقوقی تحریم..... ۲۷۹

۱- تبیین ماهیت حقوقی تحریم..... ۲۷۹

۲- انواع تحریم..... ۲۸۲

۳. علل و زمینه‌های اعمال تحریم..... ۲۸۴

۱-۳. علل و عوامل مختلف شکل‌گیری رژیم تحریم..... ۲۸۵

۲-۳. تحریم به دلیل نقض تعهدات مرتبط با عدم اشاعه..... ۲۸۸

۴. اهداف اعمال تحریم..... ۲۹۲

۱- دگردیسی رژیم حقوقی تحریم..... ۲۹۵

۱-۱. تحول کمی توسل به تحریم در عملکرد شورای امنیت..... ۲۹۶

۲-۱. تحول کیفی توسل به تحریم در عملکرد شورای امنیت..... ۲۹۷

۲. فرآیند تحول رژیم حقوقی تحریم‌های بین‌المللی در تئوری و نظر..... ۳۰۱

۱-۲. مطالعات نظری در خصوص تحریم‌های هدفمند..... ۳۰۲

۲-۲. مبارزه با تروریسم مبدأ و فرآیند اصلی اصلاح رژیم حقوقی تحریم شورای امنیت..... ۳۰۴

۱-۲-۲. مبدأ تحولات در رژیم حقوقی تحریم شورای امنیت..... ۳۰۵

الف. رژیم حقوقی قطعنامه ۱۲۶۷..... ۳۰۵

ب. رژیم حقوقی قطعنامه ۱۳۷۳..... ۳۰۷

۲-۲-۲. تکامل رژیم حقوقی تحریم هدفمند در شورای امنیت..... ۳۰۸

۳-۲. عدم اشاعه و تحول رژیم حقوقی تحریم در شورای امنیت..... ۳۱۵

۱-۳-۲. رویه‌های ابتدایی شورای امنیت در برخورد با نقض رژیم عدم اشاعه..... ۳۱۵

۲-۳-۲. رویه‌های اخیر شورای امنیت در برخورد با نقض رژیم عدم اشاعه..... ۳۱۹

۴-۲. موارد برجسته تغییر عملکرد در رژیم حقوقی تحریم شورای امنیت..... ۳۲۱

۳- مبنای حقوقی رژیم حقوقی تحریم شورای امنیت..... ۳۲۵

۴. محدودیت رژیم حقوقی تحریم شورای امنیت..... ۳۲۷

۱-۴. حدود شکلی صلاحیت شورا در تعیین تحریم و میزان صلاحیت آن در تعیین تحریم	۳۲۷
۲-۴. حدود ماهوی صلاحیت شورا در تعیین تحریم و میزان صلاحیت آن در تعیین تحریم	۳۳۳
تحلیل عدم مشروعیت رژیم حقوقی تحریم‌های منطقه‌ای و بین‌المللی علیه ایران از منظر حقوق بین‌الملل	۳۳۷
۱- تحریم‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در چارچوب قطعنامه‌های شورای امنیت	۳۳۹
۱-۱. فرایند وضع تحریم‌ها در قبال ایران در شورای امنیت بر اساس رژیم عدم اشاعه	۳۳۹
۲-۱. مشروعیت قانونی تحریم‌های اعمال شده توسط شورای امنیت	۳۴۱
۲- تحریم‌های خارج از چارچوب شورای امنیت سازمان ملل متحد	۳۴۳
۱-۲. فرایند وضع تحریم‌ها در قبال ایران بر اساس رژیم عدم اشاعه فراتر از شورای امنیت	۳۴۳
۲-۲. مشروعیت قانونی تحریم‌های خارج از چارچوب شورای امنیت	۳۴۸
۱-۲-۲. تحریم‌های یک‌جانبه اولیه	۳۴۸
۲-۲-۲. تحریم‌های یک‌جانبه ثانویه	۳۵۷
۳-۲-۲. تحریم‌های چندجانبه فراتر از قطعنامه‌های شورای امنیت	۳۵۹
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بخش چهارم	۳۶۲

بخش پنجم: بررسی راهکارهای کلان و خرد (سطح شرکتی) اجرایی جهت مدیریت

تحریم‌ها	۳۶۵
۱. مقدمه	۳۶۷
۲. راهکارهای کلان مدیریت تحریم‌ها	۳۶۷
۱-۲. توسعه همکاری با کشورهای همسایه	۳۶۸
۲-۲. ایجاد بیمه بین‌المللی تجارت و دریانوردی	۳۶۹
۳-۲. ایجاد و توسعه کلوب P&I اسلامی	۳۶۹
۴-۲. راهکارهای مقابله با ممنوعیت انتقال دلار و یورو	۳۶۹
۱-۴-۲. مبادلات تجاری با واحد پول‌های طرفین	۳۶۹
۲-۴-۲. مبادلات تهاتری	۳۷۰

- ۳۷۰..... ۲-۴. تسویه ریال با واحد پول کشورهای طرف تجاری.....
- ۳۷۱..... ۲-۴. ترویج ریال در کشورهای منطقه.....
- ۳۷۲..... ۲-۵. راه‌اندازی بورس نفت.....
- ۳۷۲..... A. بورس با قیمت‌گذاری توسط دلار.....
- ۳۷۲..... B. بورس با قیمت‌گذاری توسط ریال.....
- ۳۷۲..... ۲-۶. صندوق بین‌المللی بر پایه مواد معدنی.....
- ۳۷۳..... ۲-۷. تشکیل کمیته‌ای از شرکت‌های صادرکننده و واردکننده با محوریت اتاق بازرگانی.....
- ۳۷۷..... ۳. راهکارهای خرد (سطح شرکتی) مدیریت تحریم‌ها.....
- ۳۷۷..... ۳-۱. راهکارهای عمومی.....
- ۳۷۷..... ۳-۱-۱. تشکیل کمیته اجرایی مدیریت تحریم‌ها.....
- ۳۷۷..... ۳-۱-۲. تدوین سیاست‌های بازاریابی در راستای بازارهای با محدودیت کمتر.....
- ۳۷۸..... ۳-۱-۳. سناریوهای ثبت شرکت‌های زیرمجموعه در خارج از کشور.....
- ۳۸۵..... ۳-۲. راهکارهای بازرگانی.....
- ۳۸۵..... ۳-۲-۱. تشکیل کمیته‌ای تخصصی جهت تولید تجهیزات مورد نیاز در داخل کشور.....
- ۳۸۵..... ۳-۲-۲. تفکیک تجهیزات مورد درخواست به اجزای ریزتر و پیکربندی آنها در داخل کشور.....
- ۳۸۶..... ۳-۲-۳. انتقال کالا به کشورهای مختلف و پنهان نمودن مصرف‌کننده اصلی.....
- ۳۸۶..... ۳-۲-۴. دریافت گارانتی‌ها و تضامین توسط شرکت واسطه‌ای و اخذ تضامین معتبر از شرکت واسطه.....
- ۳۸۷..... ۳-۲-۵. توجیه دریافت تجهیزات مورد نیاز به دلایل زیست محیطی.....
- ۳۸۷..... ۳-۲-۶. سفارش کالا و تجهیزات مورد نیاز از طریق شرکت‌های همکار در کنسرسیوم‌های بین‌المللی.....
- ۳۸۷..... ۳-۲-۷. مذاکره با شرکت‌های فروشنده جهت دور زدن تحریم‌ها.....
- ۳۸۸..... ۳-۳. راهکارهای مالی.....
- ۳۸۸..... ۳-۱-۳. دریافت درآمدهای ارزی در خارج از کشور.....
- ۳۸۸..... ۳-۲-۳. خرید صرافی.....
- ۳۸۹..... ۳-۳-۳. انتقال ارز مورد درخواست از طریق یوان، لیر و درهم (عدم استفاده از دلار و یورو).....

۳۸۹.....	۴-۳-۳. مبادله از طریق بانک‌های خصوصی
۳۸۹.....	۴-۳. جمع‌بندی
۳۹۱.....	منابع و مآخذ
۴۰۳.....	نمایه

«کاری کنید که دانشگاه امام صادق (علیه السلام) مرجع تحقیقات مراکز علمی و دانشگاه‌های دنیا بشود». مقام معظم رهبری^۱

انقلاب شکوهمند اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ با عنایت پروردگار و مجاهدت مردم به ثمر نشست و غرب قوی‌ترین متحد خود در قلب جهان اسلام را از دست داد. انقلاب اسلامی از همان آغاز، برخلاف سایر انقلاب‌ها که با جدا شدن از یک بلوک قدرت به بلوک قدرت دیگری روی می‌آوردند، با شعار «نه شرقی، نه غربی» ماهیت خود را از سایر انقلاب‌ها جدا کرد و این جدایی در ماهیت، با تشکیل حکومتی برخاسته از دین مبین اسلام به اوج خود رسید. با تشکیل حکومت دینی و توفیق اسلام در ایفای نقش ایدئولوژیک برای آن مذهب و دین به منزله عامل جدید قدرت در نظام بین‌الملل مطرح شد. انقلاب اسلامی به عنوان یک انقلاب با جهان‌بینی نشأت گرفته از مکتب اسلام، نه تنها در بُعد ملی احیاگر برنامه‌ها و نظریات خاص اسلام برای حکومت و دولت‌مداری‌ست، بلکه در بُعد جهانی نیز با توجه به جهان‌شمولی مکتب اسلام افکار و نظریات خاصی دارد.

به این ترتیب اندکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی یک روند فراگیر، سراسر جهان اسلام را فراگرفت و نه فقط مسلمانان، بلکه تمام مستضعفان جهان را به حرکت درآورد. از این رو غرب، وقوع انقلاب ایران در منطقه را تهدیدی برای نظام جهانی مدنظر خود و منافع ابرقدرت‌ها تلقی می‌کند و از تمام ابزارهای ممکن جهت تهدید و فشار به جمهوری اسلامی ایران استفاده می‌نماید. «ما امروز در مقابل یک فشار جهانی قرار داریم. دشمنی وجود دارد در دنیا که می‌خواهد با فشار اقتصادی و با تحریم و با این کارهایی که شما می‌دانید، سلطه‌ی اهریمنی خودش را به این کشور برگرداند. هدف این است... مسئله‌ی انرژی هسته‌ای را مطرح می‌کنند، مسئله‌ی حقوق بشر را مطرح

۱. از بیانات مقام معظم رهبری در ملاقات اسانید و دانشجویان دانشگاه امام صادق (علیه السلام) مورخ

می‌کنند، مسائل گوناگون را مطرح می‌کنند، که اینها بهانه است. مسئله، مسئله‌ی فشار است، می‌خواهند یک ملت را به زانو در بیاورند؛ می‌خواهند انقلاب را زمین بزنند. یکی از کارهای مهم همین تحریم اقتصادی است... از نظر نظام سلطه، گناه بزرگ ملت ایران این است که خودش را از زیر بار سلطه آزاد کرده است. می‌خواهند مجازات کنند به خاطر این گناه، که چرا خودت را از زیر بار سلطه، ای ملت! آزاد کرده‌ای». دیدار با کارآفرینان (۱۳۸۹/۰۶/۱۶)

بنابراین امروزه تحریم‌های اقتصادی به ابزاری متعارف برای اعمال نظرات سیاسی و اقتصادی در روابط کشورها و حتی شرکت‌ها تبدیل شده است. تحریم‌های یک‌جانبه، چندجانبه و بعضاً جهانی، پوششی است برای اعمال زور کشورهای مختلف که در دوره ظهور جنگ نرم، کارکردی مهم‌تر و گسترده‌تر یافته است.

جمهوری اسلامی ایران، ایجاد فرصت را برنامه راهبردی خود از این تهدید، قرار داده است؛ به گونه‌ای که دستاوردهای فراوانی متکی بر توان داخلی (درون‌زایی) کشور حاصل شده است. «سی سال کشور ما را تحریم کردند، که البته این تحریم به سود ما تمام شد. ما باید از آمریکائی‌ها از این جهت تشکر کنیم. اگر ما را تحریم نمی‌کردند، ما امروز به این نقطه‌ای از علم و پیشرفت که رسیده‌ایم، نمی‌رسیدیم. تحریم همیشه ما را وادار کرده که به خود بیاییم، به خود فکر کنیم، از درون خود بجوشیم؛ ولی آن‌ها قصدشان خدمت نبود، آن‌ها می‌خواستند دشمنی کنند. سی سال با ملت ایران اینجوری رفتار کردند». بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت علی‌بن‌موسی‌الرضا (علیه‌السلام) (۱۳۸۸/۰۱/۰۱)

در این راستا تولید دانش اقتصادی مبتنی بر شرایط تحریم برای اداره کشورهای تحریم شده، بسیار ضروری است. تبیین اقتصاد تحریمی، نیازی است جهانی که می‌تواند در شرایط معادلات سیاسی و اقتصادی جهان نقش‌آفرین باشد.

از آن‌جا که دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است، الگویی است که بیش از «ربع قرن»، ثمرات نیکوی این شجره طیبه در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است، طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیانگذاران این نهاد است که امید می‌رود بتواند به توسعه و تقویت آن‌ها در پرتو عنایات حضرت

حق تعالی، اهتمام ورزد. در پیمودن این مسیر، دست تمام کسانی را که در مسیر اهداف کلان پژوهشی دانشگاه جهت تحقق مرجعیت علمی، به انجام کارهای پژوهشی مشغولند به گرمی می‌فشاریم و امیدواریم که بتوانیم قدم‌هایی هرچند اندک در پیشبرد اهداف دانشگاه برداریم.

مجموعه حاضر، تألیف ارزشمندی است که با تلاش جناب آقای دکتر عادل پیغامی، معاون محترم پژوهشی دانشگاه و همکاران ایشان از جمله جناب آقایان مصطفی سمیعی‌نسب مدیر گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات، یاسر سلیمانی کارشناس ارشد میز پژوهشی اقتصاد مقاومتی گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات، سعید سید حسین‌زاده یزدی پژوهشگر گروه مطالعات اقتصادی مرکز تحقیقات و محمد صالح عطار دانش‌پژوه دوره دکترای حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران، به ثمر نشسته است. حمایت‌های مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) و همکاران محترم معاونت پژوهشی دانشگاه مزید امتنان است که صمیمانه از همکاری این بزرگواران قدردانی می‌نماییم. امید آن که این فعالیت‌ها، مورد رضایت خداوند قرار گیرد.

گروه مطالعات اقتصادی

مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)